

Zadeva C-349/23 [Zetschek]¹

**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 98(1)
Poslovnika Sodišča**

Datum vložitve:

6. junij 2023

Predložitveno sodišče:

Verwaltungsgericht Karlsruhe (Nemčija)

Datum predložitvene odločbe:

24. april 2023

Tožeča stranka:

HB

Tožena stranka:

Bundesrepublik Deutschland

Predmet postopka v glavni stvari

Direktiva 2000/78/ES – Neposredna diskriminacija zaradi starosti – Toga običajna upokojitvena starost – Odložitev upokojitve – Pojma „objektivno“ in „razumno [primerno]“ v členu 6(1), prvi pododstavek, Direktive 2000/78/ES – Doslednost

Predmet in pravna podlaga predloga

Razlaga prava Unije, člen 267 PDEU

Vprašanja za predhodno odločanje

1. Ali gre za neposredno diskriminacijo zaradi starosti v smislu člena 2(2)(a) Direktive Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega

¹ Ime te zadeve je izmišljeno. Ne ustreza resničnemu imenu nobene od strank v postopku.

obravnavanja pri zaposlovanju in delu (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 4, str. 79), če zvezni sodniki zaradi člena 48(2) Deutsches Richtergesetz (nemški zakon o sodnikih; DRiG) ne morejo odložiti upokojitve, čeprav je taka odložitev omogočena zveznim uradnikom in – denimo – sodnikom dežele Baden-Württemberg?

2. Ali v povezavi s členom 6(1), prvi pododstavek, Direktive 2000/78/ES elementi, izpeljani iz splošnega okvira zadevnega ukrepa, obsegajo tudi take vidike, ki sploh niso omenjeni v zakonodajnem gradivu in celotnem parlamentarnem zakonodajnem postopku, temveč so navedeni le v postopku pred sodiščem?

3. Kako je treba razlagati pojma „objektivno“ in “razumno [primerno]“ v členu 6(1), prvi pododstavek, Direktive 2000/78/ES in kaj je njuna navezna točka? Ali člen 6(1), prvi pododstavek, navedene direktive zahteva dvojno presojo primernosti?

4. Ali je treba člen 6(1), prvi pododstavek, Direktive 2000/78/ES razlagati tako, da z vidika doslednosti nasprotuje nacionalni določbi, ki zveznim sodnikom prepoveduje odložitev upokojitve, medtem ko je taka odložitev omogočena zveznim uradnikom in – denimo – sodnikom dežele Baden-Württemberg?

Navedene določbe prava Unije

Direktiva Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 4, str. 79), zlasti členi 1, 2(1) in (2)(a), ter 6(1), prvi pododstavek

Navedene nacionalne določbe

Grundgesetz (ustava Zvezne republike Nemčije, v nadaljevanju: GG), zlasti člen 95(1) in (2)

Richtergesetz (zakon o imenovanju sodnikov, v nadaljevanju: RiWG), zlasti člen 1(1)

Deutsches Richtergesetz (nemški zakon o sodnikih, v nadaljevanju: DRiG), zlasti člen 48, od (1) do (3)

Bundesbeamtengesetz (zakon o zveznih uradnikih, v nadaljevanju: BBG), zlasti člena 51(1) in (2) in 53(1) in (1a), prvi stavek

Baden-Württembergisches Landesrichter- und -staatsanwaltsgesetz (zakon dežele Baden-Württemberg o deželnih sodnikih in deželnih državnih tožilcih, v nadaljevanju: LRiStAG), zlasti člen 6(1) in (2)

Kratka predstavitev dejanskega stanja in postopka

- 1 Tožeča stranka, rojena 20. septembra 1960, je sodnik na Bundesgerichtshof (zvezno vrhovno sodišče, Nemčija), ki bi rad odložil svojo upokojitev.
- 2 Ker gre za zveznega sodnika, zanj velja toga upokojitvena starost, ki je v skladu s členom 48(3), drugi stavek, DRiG za letnik rojstva 1960 določena pri 66 letih in štirih mesecih. Zakon tožeči stranki ne omogoča odložitve upokojitve; to je namreč s členom 48(2) DRiG izrecno izključeno.
- 3 Za zvezne uradnike velja enaka običajna upokojitvena starost 67 let (glej člen 51(1) BBG). V skladu s pogoji, določenimi v členu 53 BBG, pa lahko upokojitev odložijo za največ tri leta.
- 4 Tudi za sodnike v deželi Baden-Württemberg velja običajna upokojitvena starost, ki je trenutno v skladu s členom 6(1) LRiStAG določena pri 67 letih. Ti sodniki pa imajo v skladu s členom 6(2), prvi stavek, LRiStAG možnost, da upokojitev zaradi dosežene starosti na predlog odložijo za največ eno leto, vendar ne dlje kot do izteka meseca, v katerem sodnik dopolni 68 let starosti.
- 5 Tožeča stranka je z dopisom z dne 30. septembra 2021 predsednico Bundesgerichtshof (zvezno vrhovno sodišče) prosila, naj ji sporoči datum upokojitve z odločbo, zoper katero je možna pritožba. Ta ji je nato z dopisom z dne 7. oktobra 2021 sporočila, da bo običajno upokojitveno starost dosegla s 66 leti in štirimi meseci in da se bo zato upokojila z iztekom 31. januarja 2027. Zvezno ministrstvo za pravosodje je zavrnilo ugovor tožeče stranke zoper ta dopis.
- 6 Tožeča stranka pri svojem predlogu, da bi funkcijo sodnika pri Bundesgerichtshof (zvezno vrhovno sodišče) lahko opravljala tudi še po doseženi zakonski običajni upokojitveni starosti, pred predložitvenim sodiščem vztraja na način, da temu sodišču predlaga, naj ugotovi, da se ji z iztekom 31. januarja 2027 ni treba upokojiti. Stranki postopka sta, kar zadeva pravo Unije, v sporu glede tega, ali je podano prikrajšanje zaradi starosti, in če je, ali je to utemeljeno.

Kratka predstavitev obrazložitve predloga

- 7 Predložitveno sodišče bi lahko v skladu s predlogom tožeče stranke ugotovilo, da se ta ne upokoji z iztekom 31. januarja 2027, če bi bilo treba člena 2(2)(a) in 6(1), prvi pododstavek, Direktive 2000/78 razlagati tako, da nasprotujeta togi običajni upokojitveni starosti, določeni v nacionalni zakonodaji, kot je določena v členu 48(1) DRiG, spornem v postopku v glavni stvari, ali pa če bi bilo treba ti določbi

navedene direktive razlagati tako, da nasprotujeta temu, da so zvezni sodniki v skladu z nacionalno zakonodajo izključeni iz možnosti odložitve upokojitve, kot je to določeno v členu 48(2) DRiG, spornem v postopku v glavni stvari.

- 8 V sodni praksi Sodišča je očitno razjasnjeno, da toga upokojitvena starost, kot je za zvezne sodnike določena v členu 48(1) DRiG, povzroča neposredno diskriminacijo zaradi starosti (glej na primer sodbe z dne 21. julija 2011, Fuchs in Köhler, C-159/10 in C-160/10, EU:C:2011:508; z dne 6. novembra 2012, Komisija/Madžarska, C-286/12, EU:C:2012:687, in z dne 3. junija 2021, Ministero della Giustizia [notarji], C-914/19, EU:C:2021:430).
- 9 Vprašanje pa je, ali gre za neposredno diskriminacijo zaradi starosti tudi v položaju, ko tožeči stranki s členom 48(2) DRiG ni omogočeno, da odloži upokožitev, čeprav je to omogočeno zveznim uradnikom in – denimo – sodnikom dežele Baden-Württemberg.
- 10 Zvezna republika Nemčija je v zvezi s tem na ustni obravnavi zastopala stališče, da za odgovor na vprašanje, ali gre za neposredno diskriminacijo v smislu člena 2(2)(a) Direktive 2000/78, ni dopustna primerjava med tožečo stranko, ki je zvezni sodnik, in zveznimi uradniki ter deželnimi sodniki, ker zvezne sodnike v skladu s členom 95(2) GG in členom 1(1) RiWG izbere pristojni zvezni minister skupaj z odborom za izbiro sodnikov in imenuje predsednik države. Izbira odbora za izbiro sodnikov, ki ga sestavlja 16 pristojnih deželnih ministric in ministrov ter 16 članov, ki jih izvoli Bundestag (nemški parlament), naj bi se že zaradi daljšega predhodnega postopka v temelju razlikovala od imenovanja zveznih uradnikov in deželnih sodnikov.
- 11 Senat pa se ob upoštevanju odprte opredelitve področja uporabe zadevne direktive – člen 3(1) v tem pogledu govori o „vseh osebah, bodisi v javnem bodisi v zasebnem sektorju, vključno z javnimi telesi“ – nasprotno nagiba k temu, da se dopusti zlasti primerjava med tožečo stranko kot zveznim sodnikom in deželnimi sodniki (dežele Baden-Württemberg). Razlike pri imenovanju zveznih sodnikov, deželnih sodnikov in zveznih uradnikov, ki jih je navedla Zvezna republika Nemčija, bi se lahko upoštevale šele na ravni utemeljitve.
- 12 Odgovor na to vprašanje je tudi bistven za sprejetje odločitve v postopku v glavni stvari. Če različno obravnavanje tožeče stranke ne bi temeljilo na okoliščini, navedeni v členu 1 Direktive 2000/78, nacionalna določba člena 48(2) DRiG že ne bi povzročala neposredne diskriminacije v smislu člena 2(1) in (2)(a) zadevne direktive.
- 13 V skladu s členom 6(1), prvi pododstavek, Direktive 2000/78 lahko države članice ne glede na člen 2(2) predvidijo, da različno obravnavanje zaradi starosti ne predstavlja diskriminacije, če ga v kontekstu nacionalnega prava objektivno in primerno utemeljujejo z legitimnim ciljem, vključno z legitimnimi cilji zaposlovalne politike, delovnega trga in poklicnega usposabljanja, in če so načini uresničevanja tega cilja primerni in nujni.

- 14 Države članice imajo v skladu s sodno prakso Sodišča široko diskrecijsko pravico pri določanju legitimnega cilja in načinov uresničevanja tega cilja. Sodišče je poleg tega večkrat ugotovilo, da na podlagi člena 6(1) Direktive 2000/78 ni mogoče sklepati, da bi bila zaradi nenatančnosti nacionalne ureditve glede določitve ciljev, ki jih je glede na to določbo mogoče šteti za legitime, avtomatsko izključena možnost, da bi bila ta ureditve lahko utemeljena na podlagi navedene določbe. Zadošča, da je z drugimi elementi, vzeti iz splošnega okvira zadevnega ukrepa, mogoče opredeliti osnovni cilj tega ukrepa zaradi sodnega nadzora njegove zakonitosti ter primernosti in nujnosti uporabljenih načinov uresničevanja tega cilja (glej sodbe z dne 12. januarja 2010, Petersen, C-341/08, EU:C:2010:4, točki 39 in 40; z dne 5. marca 2009, Age Concern England, C-388/07, EU:C:2009:128, točka 45, in z dne 16. oktobra 2007, Palacios de la Villa, C-411/05, EU:C:2007:604, točka 57).
- 15 Zvezna republika Nemčija je za utemeljitev različnega obravnavanja zaradi starosti v postopku pred sodiščem navedla, da je člen 48(1) in (2) DRiG namenjen zagotavljanju ugodne starostne strukture sodnikov, saj šele upokožitev starejših zaposlenih poklicnim začetnikom omogoči dostop do prostih delovnih mest. Ureditve naj bi poleg tega imela tudi prednosti v okviru kadrovskega načrtovanja, saj zagotavlja kontinuirano in predvidljivo menjavo kadra. Zaradi tega naj bi bile med sodniki zastopane vse starostne skupine, primeren novi mladi kader pa naj bi se lahko našel pravočasno. Na ta način naj bi lahko starejši sodniki svoje izkušnje prenesli na mlajše kolege in s tem v splošnem interesu poskrbeli za ohranitev enake kakovostne ravni dela sodišč. Hkrati naj bi se pri tem upošteval družbeni konsenz, da se starejši zaposleni v nekem trenutku morajo umakniti (in tudi lahko umaknejo), s čimer naredijo prostor za mlajše kolege in sledeče poklicne začetnike. Poleg tega naj bi bilo treba upoštevati, da po izkušnjah s starostjo popuščata telesna in umska sposobnost in da je zato treba vedno bolj računati s tem, da se konkretne naloge ne bodo več mogle adekvatno opravljati, kar bo šlo v škodo delodajalca in skupnosti ter tudi v škodo posameznega uslužbenca, ki bo moral v ustrezno opravljanje nalog vložiti vedno več napora. V določeni meri naj bi se lahko pri določitvi legitimnih ciljev upoštevali tudi vidiki proračunske konsolidacije.
- 16 Zvezna republika Nemčija je poleg tega na ustni obravnavi posebej poudarila možnost načrtovanja in predvidljivost menjave kadra ob upoštevanju posebnosti postopka imenovanja zveznih sodnikov.
- 17 Nobenega od teh vidikov, navedenih v utemeljitev različnega obravnavanja zaradi starosti, ni moč najti v obrazložitvi zakona. Le dvig običajne upokožitvene starosti v členu 48(1) DRiG na trenutnih 67 let je bil kontinuirano obrazložen z demografskimi spremembami. Na drugi strani ne iz obrazložitve zakona ne iz parlamentarnih zapisnikov ne izhaja noben element v zvezi s tem, kakšen legitimni cilj zasleduje zvezni zakonodajalec z izključitvijo možnosti odložitve upokožitve v členu 48(2) DRiG. Zato je vprašljivo, ali gre pri tem še lahko za take „druge elemente“, ki izhajajo iz splošnega okvira zadevnega ukrepa.

- 18 Tudi odgovor na to vprašanje je bistven za sprejetje odločitve v postopku v glavni stvari. Če se bo izkazalo, da se Zvezna republika Nemčija ne more sklicevati na argumente, ki so navedeni le v vlogah, potem v zvezi s členom 48(2) DRiG ne bi obstajali nobeni elementi, ki bi se lahko uporabili za utemeljitev neposredne diskriminacije zaradi starosti v smislu člena 6(1), prvi pododstavek, Direktive 2000/78.
- 19 Kar zadeva pojma „objektivno“ in “razumno [primerno]“ se postavlja vprašanje, kakšen je njun točen vsebinski pomen. Za tem vprašanjem se skriva okoliščina, da se v nemški pravni teoriji zastopajo različna stališča glede tega, na kaj se pojma nanašata – na različno obravnavanje zaradi starosti ali na legitimni cilj – in kako je treba ta pojma razlagati.
- 20 Poleg tega predložitveno sodišče prosi za razjasnitev vprašanja, ali člen 6(1) Direktive 2000/78/ES zahteva dvojno presojo primernosti, in če je odgovor pritrdilen, kaj je v vsakem primeru navezna točka te presoje primernosti, saj se ta pojem v [nemškem] besedilu zadevne določbe Direktive pojavi dvakrat.
- 21 Odgovor na to vprašanje je prav tako bistven za sprejetje odločitve v postopku v glavni stvari. Senat bo šele takrat, ko bo točno razumel pojem, lahko presodil, ali zlasti izključitev možnosti odložitve upokojitve, določena v členu 48(2) DRiG, prestane pravno presojo po merilu prava Unije.
- 22 Senat na koncu postavlja še vprašanje, ali bi izključitev možnosti odložitve upokojitve, ki je za zvezne sodnike določena v členu 48(2) DRiG, ob upoštevanju člena 6(1), prvi pododstavek, Direktive 2000/78 lahko bila nedosledna v primerjavi s členom 53 BBG, ki zveznim uradnikom pod pogoji, določenimi v tej določbi, dovoljuje odložitev upokojitve, in v primerjavi z – denimo – členom 6(2), prvi stavek, LRiStAG, ki to pravico priznava sodnikom dežele Baden-Württemberg.
- 23 Senat se ob upoštevanju federalne strukture Zvezne republike Nemčije in iz tega izhajajoče različne zakonodajne pristojnosti glede določitve upokojitve uradnikov in sodnikov, sprašuje, ali je sploh dopustna presoja doslednosti med določbami, sprejetimi na ravni zveze, in deželnimi določbami, ki se od teh razlikujejo. Sodišče je tako po eni strani poudarilo, da federalne razdelitve pristojnosti države članice ni mogoče izpodbijati, saj je njena zaščita zagotovljena s členom 4(2) PEU (glej sodbo z dne 12. junija 2014, Digibet in Albers, C-156/13, EU:C:2014:1756, točka 34). Na drugi strani pa naj se država članica ne bi mogla sklicevati na določbe, prakso ali okoliščine v svojem notranjem pravnem redu, da bi s tem upravičila nespoštovanje obveznosti, ki ji jih nalaga pravo Unije (glej sodbo z dne 8. septembra 2010, Carmen Media Group, C-46/08, EU:C:2010:505, točka 69).
- 24 Senat se še sprašuje, ali ob upoštevanju člena 6(1), prvi pododstavek, Direktive 2000/78 določba člena 48(2) DRiG v razmerju do člena 53 BBG predstavlja nedosledno določbo, ker zvezni zakonodajalec sicer zveznim uradnikom za namen fleksibilnega, družinsko orientiranega in zdravega dela dovoljuje, da odložijo

upokojitev, isti zakonodajalec pa to pot onemogoča zveznim sodnikom, čeprav je tudi pri njih v enaki meri predstavljen upad sredstev za preživljanje zaradi dela s krajšim delovnim časom ali dopusta, pogojenega z družinskimi razlogi. Povedano drugače, z enako obrazložitvijo se po eni strani olajšujejo pogoji za odložitev upokojitve – denimo v primeru zveznih uradnikov (glej člen 53(1a) BBG) –, po drugi strani pa se z njo pri zveznih sodnikih kategorično vztraja pri izključitvi možnosti odložitve upokojitve.

- 25 Tudi odgovor na to vprašanje je bistven za sprejetje odločitve v postopku v glavni stvari. Če se bo na podlagi razlage člena 6(1), prvi pododstavek, Direktive 2000/78 izkazalo, da ta z vidika nedoslednosti nasprotuje nacionalni določbi člena 48(2) DRiG, bi tožeča stranka lahko uspešno zahtevala ugotovitev sodišča, da se ji ni treba upokojiti z iztekom 31. januarja 2027.

DELOVNI DOKUMENT